

آسیب شناسی

در

جیشِ خردی

«تأملی در زمینه ها ، فرایندها و عواملِ موثر»
(از ۱۸۰۴ تا ۲۰۱۰ میلادی)

ذوالفقار صادقی

۲۰۱۲م - ۱۳۹۱هـ ش

سر شناسه : صادقی، ذوالفقار، ۱۳۳۵ -
 عنوان و پدیدآور : آسیب‌شناسی در جنبش کردی: تأملی در زمینه‌ها، فرایندها و عوامل موثر (از ۱۸۰۴ تا ۲۰۱۰ میلادی) // ذوالفقار صادقی.
 مشخصات نشر : تیریز: اختر، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری : ۵۳۲ ص.
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۳۸۴-۳
 وضعیت فهرست‌نویسی: قیفا
 موضوع : کردان - تاریخ
 موضوع : کردان - ترکیه - عراق - ایران - تاریخ
 موضوع : کردان - وضع سیاسی و اجتماعی
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۰ ص ۲/۵۹ DS
 رده بندی دیویی : ۹۵۶/۰۲۱۵۹۷
 شماره کتابخانه ملی : ۲۵۰۵۰۲۵

نشر اختر

آسیب شناسی در جنبش کردی «تأملی در زمینه‌ها، فرایندها و عوامل موثر»

مؤلف: ذوالفقار صادقی

تیراژ ۵۰۰ جلد / چاپ اول ۱۳۹۱ / ۵۳۲ صفحه / قطع وزیری

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۷-۳۸۴-۳

چاپ: افست سروش خوی

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱	مقدمه :
۴	پیشگفتار :
	فصل اول؛ کُردستان :
۱۴	۱- نقبی بر تاریخ کُردستان و جنبش های کُردی .
۳۵	۲- جغرافیای کُردستان .
۳۵	۲/۱- موقعیت و حدود جغرافیایی ؛
۳۸	۲/۲- جغرافیای انسانی ؛
۳۸	الف) جمعیت ،
۴۰	ب) زبان
۴۱	ج) نژاد و مذهب ؛
۴۴	د) بافت اقتصادی ، اجتماعی و سیاسی .
۴۷	۲/۳- ژئوپلیتیک کُردستان .
۵۷	۳- ایرانی بودن کُردها و مشکل جنبش های کُردی در ایران .
۶۸	۴- کُردستان بزرگ ؛ اشغال ؟ تقسیم ! و مطالبه .

فصل دوم؛ کُردستان ترکیه :

۸۰	۱- جنبش های کُردی در ترکیه :
----	------------------------------

- ۱/۱- جنبش بدرخان بیگ (۱۸۱۲)، ۸۴
- ۱/۲- شیخ عبیدالله نه‌ری شم‌زینانی (شم‌دینانی - ۱۸۸۰)، ۸۹
- ۱/۳- رویکرد جدید در جنبش کردی (۱۸۸۰ - ۱۹۰۹)، ۹۴
- ۱/۴- از انحلال کمیته «اتحاد و ترقی» تا شکست قیام «کوچگری» (۱۹۰۸ - ۱۹۲۰)، ۹۹
- ۱/۵- از قرارداد «سورس» تا پیمان «لوزان» (۱۹۲۰ - ۱۹۲۳)، ۱۰۵
- ۱/۶- شیخ سعید پیران (۱۹۲۵)، ۱۰۹
- * جمهوری آرا‌ات، نوری پاشا (۱۹۲۷) ۱۱۳
- * سیدرضا درسیم (۱۹۳۷)، ۱۱۸
- ۱/۷- چهل و سه سال مبارزه از سکوت تا رویکردی چپ و رادیکال (۱۹۳۷ - ۱۹۸۰)، ۱۲۲
- ۱/۸- پ.ک.ک - P K K (۱۹۸۰ - ۲۰۱۰)؛ ۱۳۳
- ضمیمه (۱)؛ حزب کارگران کردستان، از تغییر در راهبرد تا تدوین تاکتیک (۲۰۰۰ - ۲۰۱۰)، ۱۴۸
- ضمیمه (۲)؛ گذری بر نظرات اوجالان؛ ۱۵۳
- الف) اوجالان و تحلیل انقلاب، ۱۵۳
- ب) اوجالان و قدرت‌های فرامنطقه‌ای، ۱۵۷
- پ) نقش دین در افکار اوجالان، ۱۶۰
- ت) اوجالان، خانواده و جنسیت، ۱۶۹
- ث) راه حل اوجالان. ۱۷۵
- ۲- جستجوی فرایندها در قاب تاریخ. ۱۸۲
- پی نوشت‌های فصل دوم. ۱۸۴

فصل سوم؛ کردستان عراق:

- ۱- جنبش‌های کردی در عراق: ۱۹۶

- ۲۰۲ ۱/۱- شیخ محمود برزنجی (۱۹۱۷-۱۹۳۱)،
- ۲۰۸ ۱/۲- شیخ احمد بارزان (۱۹۳۱-۱۹۳۲)،
- ۲۱۱ ۱/۳- ملّامصطفی بارزانی (۱۹۳۲-۱۹۴۷)،
- ۲۲۳ ۱/۴- حَضِیض جُنُبش در غیبت ملّامصطفی بارزانی (۱۹۴۷-۱۹۵۸)،
- ۲۲۵ ۱/۵- از بازگشت بارزانی تا سقوط رُنرال قاسم (۱۹۵۸-۱۹۶۳)،
- ۲۳۳ ۱/۶- از سقوط قاسم تا تبعید بارزانی (۱۹۶۳-۱۹۷۵):
- ۲۳۳ الف) جُنُبش گردی در ظهور و سقوط زودهنگام بعضی ها (۱۹۶۳-۱۹۶۴).
- ۲۳۶ ب) از اختلاف در راهبری جُنُبش تا فکر وابستگی (۱۹۶۴-۱۹۶۶).
- ۲۳۸ پ) از فرصت سوزی در مذاکرات، تا توافق خودمختاری (۱۹۶۶-۱۹۷۰).
- ۲۴۲ ت) از توافق خودمختاری تا تبعید بارزانی (۱۹۷۰-۱۹۷۵).
- ۲۴۷ ۱/۷- جُنُبش گردی از فروپاشی تا انشعاب و انحراف (۱۹۷۵-۱۹۸۰)،
- ۲۵۰ ۱/۸- جُنُبش گردی از انشقاق تا اتحاد در فرصتی منطقه ای (۱۹۸۰-۱۹۹۰)،
- ۲۵۸ ۱/۹- از حکومت محلی تا مشارکت در حاکمیت ملی و بازی در نقش تاریخی (۱۹۹۰-۲۰۱۰).
- ۲۶۸ ۲- جستجوی فرایندها در قاب تاریخ.
- ۲۷۲ پی نوشت های فصل سوم.

فصل چهارم: کردستان ایران:

- ۲۷۸ ۱- جُنُبش گردی در ایران:
- ۲۸۰ الف) زاویه تحلیل،
- ۲۸۰ ب) اهمیت بررسی.
- ۲۸۴ ۱/۱- گزاره اول تاریخی، صفویان.
- ۲۹۵ ۱/۲- گزاره دوم تاریخی، شیخ عبیدالله... نه‌ری (۱۸۸۰-۱۸۷۹).

- ۳۰۴ ۱/۳- گزاره سوم تاریخی، اسماعیل آقا سمکو (سمیتکو)، (۱۹۱۸-۱۹۲۶).
- ۳۲۰ ۱/۴- گزاره چهارم تاریخی، قاضی محمد و جمهوری مهاباد، (۱۹۴۷-۱۹۴۱)؛
- ۳۲۰ مقدمه اول؛ ملاخلیل در خدمت منافع انگلیس،
- ۳۲۷ مقدمه دوم؛ محمد رشید (حمه رشه) در خدمت انگلیس.

* جمهوری *

- ۳۳۰ (۱) مهاباد و قاضی؛
- ۳۳۴ (۲) شکل گیری و رویکرد احزاب (کومله و دموکرات) و قاضی؛
- ۳۴۶ (۳) موقعیت نظامی ایران؛
- ۳۴۹ (۴) اشغال ایران و اهداف شوروی؛
- ۳۵۲ (۵) جمهوری، شکل گیری؛
- ۳۵۸ (۶) جمهوری، اقدامات؛
- ۳۶۱ (۷) جمهوری، رقابت های محلی؛
- ۳۶۴ (۸) جمهوری، توسعه طلبی، تجزیه طلبی و رابطه با جمهوری آذربایجان ایران؛
- ۳۶۹ (۹) جمهوری و سقوط؛
- ۳۷۵ ۱/۵- گزاره پنجم تاریخی، جنبش کردی و انقلاب اسلامی، (۱۹۷۹-۱۹۹۰).
- ۳۷۵ مقدمه اول؛ تا انقلاب اسلامی (۱۹۴۷-۱۹۷۸)،
- ۳۸۵ مقدمه دوم؛ چرایی جنبش کردی در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی،
- ۳۸۹ مقدمه سوم؛ عوامل و زمینه های بحران در آستانه پیروزی انقلاب،
- ۳۹۳ مقدمه چهارم؛ نگاهی به علل تداوم بحران در بعد از پیروزی انقلاب،

* تحلیل عملکرد جنبش کردی *

- ۳۹۸ *درآمدی بر عملکرد جنبش؛

- ۳۹۹ ۱- جنبش کردی در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی ،
- ۴۰۵ ۲- جنبش کردی ، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ،
- ۴۲۲ ۳- جنبش کردی در دفاع مقدس انقلابی و تا شکست جنبش .

* علل شکست جنبش و بررسی و نقد راهکارها *

- ۴۲۷ الف (علل شکست جنبش کردی :
- ۴۲۷ ۱. ایرانی بودن کردها ،
- ۴۲۸ ۲. عدم توجه به ماهیت و بنیان انقلاب اسلامی ،
- ۴۳۰ ۳. گفتمان جنبش کردی
- ۴۴۲ ب (بررسی و نقد راهکارهای مطرح شده .
- ۴۴۳ ۱. پروسه دولت ملی (دولت -- ملت) .
- ۴۴۶ ۲. جنبش کردی ، نوسان در گرداب راهبرد و عملکرد .
- ۴۵۵ ۱/۶- گزاره ششم تاریخی ، حضور نظامی آمریکا در منطقه و تولد پژاک . (۱۹۹۰-۲۰۱۱) .
- ۴۵۵ الف (چرایی جنبش بعد از اتمام جنگ تحمیلی (نمای اول) .
- ۴۶۰ ب (چرایی جنبش در گذر ژئوپلیتیکی (نمای دوم) .
- ۴۶۲ ج (پژاک ، مبانی و اهداف .
- ۴۶۷ د (سخن پایانی .
- ۴۷۱ ۲- جستجوی فرایندها در قاب تاریخ .
- ۴۷۳ پی نوشت های فصل چهارم

ضمائم:

۱. کردها در خاورمیانه . F۹۱
۲. کردستان بزرگ F۹۲
۳. تقسیمات سیاسی کردستان بزرگ . F۹۳
۴. پراکندگی قوم کرد F۹۴
۵. امپراتوری های صفویان و قره قویونلو . F۹۵
۶. گویش ها در کردستان . F۹۶
۷. طریقت نقشبندی F۹۷
۸. امارات بوتان . F۹۸
۹. امارات مهم کردی F۹۹
۱۰. موقعیت و گسترش جنبش های کردی . ۵۰۰
۱۱. موقعیت کردستان بزرگ . ۵۰۱
۱۲. کردستان در اسناد شرفخان بدلیسی . ۵۰۲
۱۳. آرم خوی یون . ۵۰۳
۱۴. اشک تمساح پاول بر یادمان کشته شدگان حلبچه . ۵۰۴
۱۵. طرح بایدن آمریکایی در فدرالی کردن عراق . ۵۰۵
۱۶. موقعیت کردستان در کشور عراق . ۵۰۶
۱۷. نمایی از مجله «اسرائیل کرده» . ۵۰۷
۱۸. فهرست مآخذ ۵۰۸
۱۹. صفحه یادداشت ۵۲۱

مقدمه :

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ
عِنْدَ اللَّهِ أَتَقْوَمُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ (الحجرات - ۱۳)

(ای مردم ما همه شما را از مرد و زن آفریدیم و آنگاه شعبه‌های بسیار و فرق مختلف گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید، بزرگوار (و با افتخار) ترین شما نزد خدا با تقواترین مردم اند و خدا از حال شما کاملاً آگاه است.)

انگار خدای تبارک و تعالی آیه فوق را متناسب حال حوزه فرهنگی و تمدنی ایران نازل کرده است؟ البته معتقدیم خطاب قرآن جهانی و برای زیست انسانی در ضرورت کمال الهی است و اختصاص به هیچ قوم، قبیله، ملت و ملیتی ندارد. توجه به تنوع قومیت‌ها در طول تاریخ و کارکردی که از خود بروز داده اند تا مرزهای تحمیلی فعلی و تا عنوان «ایران» و این مجموعه بیانی روشن بر کلام مقدس است که راه‌هایی را در تقوا ذکر کرده، نه در شوونیسم قومی و ملی. و به همین توضیح است که محققانه و مشفقانه به کسانی که با تاریخ و فرهنگ اسلامی - ایرانی‌اشایی ندارند گوشزد می‌نمایم در مطالعه این کتاب تأمل بیشتری از خود نشان دهند.

در مطالعه کتاب، همانطور که نویسنده به تحقیق به آن رسیده، مطالعه کردستان ایران و جنبش‌های کردی فعال در آن بدون مطالعه و توجه به سایر مناطق کردستان در گستره جغرافیایی مناطق گردنشین کاری است انحرافی و بالاتر از آن مطالعه قبیچی شده کردستان بدون شناخت و آگاهی از تاریخ و فرهنگ ایران به مطالعه فصلی و یا

بخشی از کتاب قطوری می ماند که بدون توجه به عنوان و سایر فصل ها و محتوای آن ، خطبی است که حاصلی جز خسران نخواهد داشت و نداشته است .

بطور طبیعی ، کتاب از ساختار و محتوای مشخصی تشکیل یافته و گستره زمانی ۱۸۰۴ تا ۲۰۱۰ میلادی را شامل است و سعی شده ضمن برخورداری از جامعیت لازم در مفهوم زمانی ، از ساختاری متناسب با محتوی و رویکرد تعیین شده نیز بی بهره نباشد و در نگاه به ساختار و محتوی قطعات تاریخی در خدمت تحلیل و تفسیر رویکرد تعریف شده (آسیب شناسانه) قرار گیرد و از پرداختن به تحلیل پیمایشی تاریخی به عمد گذر شده است ، مطلبی که به قطع و یقین مورد نقد و سؤال قرار خواهد گرفت .

کتاب در چهار فصل و ضمائیم تکمیل کننده و مشخص ساختار بندی شده است که می توان در نگرش تکمیل کننده ، هر فصلی با زیر مجموعه ها ، زیر ساخت شکلی و محتوایی فضل بعدی را تشکیل داده است و در کل و در ساختار و محتوی ، محوریت اصلی در تشکیل و مقوم جنبش های گردی مورد بحث قرار گرفته است و از حواشی و حوادث کم مایه در تفسیر جریان اصلی بهره گیری شده است . مطلبی که در این مجموعه بطور ویژه و شاید برای نخستین بار در پیوند با سایر بخش ها مورد توجه قرار گرفته است ، گذری است بر نظرات عبدا... اوجالان (آپو) بعنوان محوری ترین و تأثیر گذارترین رهبر گردی در چند دهه گذشته بر توده های مردمی ، بدان جهت به نظرات وی بصورت خاص توجه شده است ، ضمن این که در توجه و تحلیل سایر بخش ها نیز به تناسب از نظرات ایشان بهره گیری شده است .

در پایان این سطور ، از همه کسانی که در پاسخ به سؤالات و یا در بحث ها اظهار نظر کرده اند و تعداد بیش از چهل نفر را شامل می شود قدردانی می کنم که بدلالی از آوردن اسامی تک تک عزیزان معذور هستم . ولی به طور ویژه و برای تشکر ، از سه نفر یاد می کنم :

۱- برادر بزرگوار عابدین خرّم ، از روزی که تصمیم خود را مطرح کردم ، ضمن این که هر منبعی که در دسترس داشت در اختیارم گذاشت و از پایان نامه کارشناسی ارشد وی در همین مجموعه استفاده کرده ام ، بالاتر از همه مشوقی معنوی در تحریک نویسنده گام مهمی برداشته است و بدون شک سهم ایشان در این نوشتار ستودنی است.

۲- از برادر بزرگوار میرقاسم سیدتاجی ، که تمام تلاش خود را در تحریک و تشویق بنده و در کمک معنوی هیچ کم نگذاشت ، قدردانی می کنم .

۳- از برادر و دوست بزرگوارم صدرالدین شیردل ، فرهیخته ای که عصاره تمام یافته های تاریخی و تجربی جمع شده در سفر و حضر را در اختیارم گذاشت ، قابل تقدیر است و تپش دل وی در عظمت یابی ایران کم نظیر و ستودنی است ، بزرگوارای ایشان سهمی است فراموش نشدنی در تکمیل این کتاب دارد .

والسلام

۱۳۹۰/۳/۱۶ ه.ش - ۶ ژوئن ۲۰۱۱

ذوالفقار صادق

پیشگفتار:

مسئله ای بنام کُرد و کردستان و یا جنبش های کُردی در قالب احزاب با گرایش های مختلف ، موضوع تحقیق بسیاری از کسانی قرار گرفته است که در قالب کتاب با عناوین گوناگون و مقالات و نقل محافل که سو گیرانه و یا بی طرفانه قرار گرفته و خواهد گرفت . فلذا، انتخاب موضوع در نگاهی مشکل بنظر نمی رسد و نخواهد رسید ؟ لیکن ، آنچه کار را بر محقق سخت می کند ، ابتکاری است در موضوع با هدف حل مسئله و در گستره ی مشخص و قابل تعریف ؟ مطلبی که سازماندهی دانش را در نظام اندیشه سخت به چالش می کشد که عدم توجه به این مهم ، تولید اثری با محتوای تکراری و سوگیرانه خواهد بود . تأمل در همین موضوع است که پژوهشگری «می تواند کاری ابتکاری انجام دهد که موضوع تحقیق خود را خود بیابد» (۱) و گرنه چیدن قطعات پازلی از تاریخ کردستان و یا جنبش های کُردی در کنار هم در حل مشکل یاریگر نخواهند بود و شاید بر عمیق تر شدن مشکلات بیفزایند .

نویسنده بعنوان فردی مسلمان ، ایرانی و با باوری عمیق به حقانیت خمینی کبیر(ره) و انقلاب شکوهمند به پیروزی رسیده در ایران ، بطور طبیعی حق داشتم و وظیفه دارم در ثبات سیاسی و عمیق تر شدن امنیت و فرهنگ سیاسی ایران به تأمل پردازم و در تحقق آرمان های انقلاب اسلامی بکوشم ، «این موضوع از ضروریات اولیة نظامهای اجتماعی - سیاسی می باشد تا این که ماندگاری با ثبات خود را همراه با سیر مراتب پویایی تأمین و تضمین نماید لازم است که در این راستا اقدامات اساسی را با شناخت و علم کامل از موضوع و عوامل مربوطه و تحلیل و تبیین روابط علمی بین متغیرهای مستقل و وابسته در موضوعات را برنامه ریزی و به مرحله اجرا درآورد» (۲) و با توجه به همین نگاه است که مبنای توجه ، تأمل و تحلیل در این کتاب منافع قومی و در نگاهی ملی نخواهد بود؟! نویسنده باوری عمیق دارد در صورتی که مبنای تحلیل

در موضوع، دانش محور باشد آنوقت منافع ملی نیز قابل تحقق خواهد بود، قاعده‌ای که عمیقاً بر رویکرد این نوشتار حاکم است.

برای تعیین رویکردی که محوریت تحقیقات و مطالعات را داشته باشد و در سازماندهی داده‌ها در جامع و مانع بودن اثر رعایت شده باشد، اقدام به طرح سؤال از کسانی کردم که بنظر دارای تجارب طولانی بودند و هستند، متأسفانه پاسخی دریافت نکردم، سؤالات در سه محور مکمل و بی‌پیرایه طراحی شده بود:

۱. تاکنون به چه موضوعاتی بیش از همه پرداخته شده است.
 ۲. چه موضوعاتی مورد غفلت قرار گرفته‌اند.
 ۳. به نظر جنابعالی، پاسخ به کدام سؤال و فرضیات می‌تواند در کاربردی کردن تحقیقات مؤثر باشد.
- سؤالات فوق در زمانی طراحی شدند که نویسنده قصد داشت در جغرافیای ایران با مرزهای کنونی و جنبش‌های گُردی فعال در آن را مورد بحث قرار دهد. ولی بزودی و در حین تحقیقات متوجه شدم که چنین پرداختی باعث نگاه تک بعدی به مسئله خواهد بود و کمکی است به آن‌هایی که می‌خواهند از موضوع گُرد و کردستان بنفع منافع نامیمون استفاده کنند و نایستی در این وادی گام بردارم؟ اگر بخواهیم نسبت خود با جنبش‌های گُردی و حتماً نسبت جنبش‌های گُردی به سایرین را روشن نماییم بایستی از فروکاستن فرهنگ گُردی به یک بُعد پرهیزیم و به عبارت نوآم چامسکی؛ «فروکاستن فرهنگ به یک بعد بر ساختن هویت‌هایی است که با زندگی معنادار همخوانی ندارد.» که در غیر این نگاه، دچار فقر تحلیل و فقدان نگاه عمیق خواهیم شد. فلذا، تصمیم بر توسعه مطالعات، تحقیق و تدوین در مناطق کردنشین از ترکیه تا ایران گرفته شد.

با توجه به همین مطلب و توجیه است که به یک قاعده غیر قابل انکار توجه ویژه ای شد؛ «همه کتاب ها در مدتی معین - در فاصله ی بین آغاز رشد جنینی کتاب در ذهن نویسنده تا تولد آن به صورت مطلب چاپ شده - نوشته می شوند. و همان طور که جنین در رحم مادر از اتفاقات بیرون رحم تأثیر می گیرد، کتاب هم در فرایند نوشتن ناگزیر تحت تأثیر رویدادهایی است که در دوران بارداری بر نویسنده اثر می گذارد (۲) با توجه به همین قاعده محوری است که در سازماندهی تحقیقات، تألیف تا اتمام، محورهای را توأم در دستور کار قرار داده است:

۱. تجربیات شخصی که حاصل تعامل با اشخاص متعددی که سالیان متمادی تا فکر تدوین کتاب وجود داشت، بسیار کارگشا بوده است. هر چند این تجربیات که در زمانهایی توأم با تحقیقات محدود بود. و بنا به اقتضاء زمانی و مکانی و در مواجهه با واقعیات بوده است را می توان به نظم پیرشان تعبیر کرد. لیکن، وقتی در مسیر حل مسئله و یا در کمک به تعیین موضوعی قرار می گرفتند، راهگشا بودند.

۲. متناسب با روند تحقیقات و واقعیات جاری در صحنه سیاسی - نظامی و در نتیجه گیری و حتمت و سو بخشیدن به تحکیم و پُرباری فرضیات و سؤالات ارتباطات نیز گسترش یافتند، مثل توجه به بحث ها و مشاورت ها از اکرادی ساکن در ترکیه، آذربایجان ایران، کردستان ایران و توجه ویژه به رویدادهای جاری در کردستان عراق و آن هایی که در خصوص مسائل جنبش های کردی مهارت دارند و با تاریخ و فرهنگ قوم کُرد آشنا هستند که در برشماری بیش از چهل نفر را شامل می شود.

۳. مطالعات کتابخانه‌ای که محوریت اصلی را در تدوین و تحلیل بعده گرفته‌اند و با کمک گرفتن از مطالب متعدد منتشر شده در صفحات اینترنت که به تعدد و تنوع آن در فهرست مآخذ پرداخته شده است.
۴. منطق دیگری که بر رویکرد این کتاب حاکم است، منطق جهان محلی (GLOCAL) است. و بنظر، در این صورت و دیدگاه است که خواهیم توانست نسبت کردستان را با محیط پیرامونی و سیاست‌های منطقه‌ای و جهانی و نقش جنبش‌های کردی ترسیم و مورد تحلیل قرار دهیم. در این نگاه است که نسبت کرد و کردستان با ایران و ایرانی در قاعده عموم و خصوص من وجه مورد بررسی قرار می‌گیرد، کردستان را در غیر حوزه فرهنگی و تمدنی اسلامی - ایرانی بررسی کردن، یعنی فروکاستن و محدود کردن مردمان کرد، یعنی دیدن درخت و ندیدن جنگل و درست در نگاه به همین منطق است که آیه ۱۳ از سوره حجرات زینت بخش صفحه اول این کتاب شده است. اگر به واقعیات جاری در منطقه خاورمیانه از بدو پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران نگاهی گذرا داشته باشیم و سخنان سران رژیم بعثی حاکم بر کشور عراق را در کنار هم مورد تحلیل قرار دهیم، جایگاه جنبش‌های کردی را در ژئوپلیتیک کردستان در رویارویی اسلام و غرب خواهیم یافت، آنجایی که طارق عزیز می‌گوید: «وجود پنج ایران کوچک‌تر، بهتر از وجود یک ایران واحد خواهد بود... ما از سورش خلق‌های ایران پشتیبانی خواهیم کرد و همه سعی خود را متوجه تجزیه ایران خواهیم نمود. (۴) و یا تحلیل سیمون مردن در این رویارویی قابل توجه خواهد بود: «جهان اسلام نمونه‌ای تمام عیار از تجربه تقریباً همه فرهنگ‌های غیر غربی در عصر مدرن ارائه می‌کند. ملت‌های اسلامی مجبور بودند

با سلطه ژئوپلیتیک و فرهنگی غرب از سده هجدهم روبه رو شوند. سقوط امپراتوری عثمانی در پایان جنگ جهانی اول منادی دوران جدیدی بود که در آن دولت سکولار، ملی گرا و خودکامه شکل غالب سازمان سیاسی گردید. طرفداران مدرنیته معتقد بودند اسلام علت عقب ماندگی و افول است و مدرنیزاسیون نیازمند تقلید از اشکال فرهنگ و سازماندهی غرب است. در ترکیه، خلافت عثمانی در ۱۹۲۴ منقرض شد و اشکال غربی قانون، حروف الفبا و لباس رواج یافت. حجاب از زنان به زور گرفته شد. مدل مشابهی نیز در ایران و جهان عرب پی گیری شد، هر چند حمله علیه اسلام هرگز این چنین گسترده انجام نشد. اسلام با ملی گرایی ترکی و ایرانی و عربی تجزیه شد. [اولی در ادامه] به نظر می رسد ملی گرایی سکولار همچون یک فرهنگ و الگوی مدرنیزاسیون در خاورمیانه با شکست روبه رو شده بود. دولت سکولار بسیار خودکامه و دیوان سالار بود. در برخی نقاط، به ویژه سوریه و عراق حکومت به ابزاری در دست فرقه اقلیت حاکم تبدیل شد. فراتر از همه این که، ملی گرایی عربی به دلیل شکست آشکار آن در مقابله با اسرائیل از میان رفت. جنگ شش روزه در ژوئن ۱۹۶۷ ضربه مهلکی بر اعراب بود. بیت المقدس از دست رفت. جنبه نظامی این هجوم به وسیله اسرائیل و جنبه فرهنگی آن از موسیقی پاپ گرفته تا اندیشه های مدرنیست های اسلامی بود. ... احیای اسلامی در دهه ۱۹۷۰ [با پیروزی انقلاب اسلامی ایران] در خاورمیانه شکل گرفت، بیداری اسلامی که بر ویژگی فاسد مدرنیته غرب و ارزش های لیبرال تأکید می کرد، از زمان انقلاب ایران در سال ۹-۱۹۷۸ آشکار گردید و به سراسر جهان اسلام

گسترش یافت. این توفان مدتهای طولانی بود که در حال نضج گرفتن و بسیج قوا بود. (۵)

بنظر نویسنده، در تبیین رویکرد کتاب چاره‌ای جز «علت‌شناسی» (Tetiologh) عنوان تعیین شده نیست که، پرداختن به زمینه‌ها، فرآیندها و عوامل مؤثر ستون‌های اصلی و تبیین موضوع بوده و خواهد بود تا آسیب‌شناسی با دقت صورت گیرد و بر غفلت (Ignorance) تحلیلی غلبه شود به شرط این که در نقد و نقادی و مطالعه دُچار نوستالژیک تاریخی، فرهنگی و قومی نباشیم، مطلبی که در طول تدوین و تحلیل مدّ نظر قرار گرفته است. برای اثبات ادعا مطالبی در سه محور برای حصول نتیجه می‌آورم:

- در روزهای آغازین سال ۱۳۸۳.ش با فردی بنام یلمی خان هرگون از دیاربکر ترکیه بحثی در خصوص اوضاع سیاسی پ.ک.ک در ترکیه و پژاک در ایران (که تازه متولد شده بود) داشتم، ایشان حساسیت و نگرانی ما را نسبت به پژاک غلوّ آمیز می‌دانست؟! علت آن را بی‌ریشه و بی‌پایه دانستن مبانی گروه در ایران ذکر می‌کرد، می‌گفت اگر پژاک بخواهد وضعیتی مشابه آنچه در ترکیه اتفاق افتاده را در ایران شبیه‌سازی نماید که چنین مأموریتی دارد، یک کار فرهنگی طولانی و نفس‌گیر می‌طلبد با نتیجه نامعلوم؟ ایشان بخاطر دید و بازدید عید نوروز به ایران مسافرت کرده بود و همین نوروز را فرهنگی ایرانی و قابل‌انکار و یا قابل‌شبیه‌سازی نمی‌دانست را نمونه‌ای از قوام فرهنگ ایرانی می‌دانست که اگراد جزو همین فرهنگ هستند. نمونه‌های فراوان و مشابه دیگری از فردی بنام عبدالرحمن پولاتر اهل وان ترکیه در خصوص حوزه فرهنگی و نفوذ معنوی ایران در میان اگراد می‌توان ذکر کرد، ولی آنچه در صحنه عمل مؤید مطالب است،

مربوط به زمانی است که تیمهای عملیاتی پژاک در مناطق مرزی حضور داشتند، سر تیمها و اکثر نیروها از اکراد ترکیه و سوریه یعنی از نیروهای پ.ک.ک بودند و علت را عدم اعتماد به اکراد ایرانی حاضر در خاک ایران ذکر کرده اند؟! یعنی جنگجویان کُردی دست و دلشان در ایران و علیه ایرانی در لرز و بی انگیزه بودند و خواهند بود.

• در کردستان عراق که وارد می شوید، کمتر کُردی را پیدا می کنید که به زبان فارسی مسلط نباشد، به ندرت فردی را پیدا می کنید که ایرانی را بیگانه بداند و یا خود را ایرانی نداند، در بحث با نزدیک به ده نفر گفتم اگر کردستان بزرگ تحقق پیدا کند به شرطی که از یک قدرت منطقه ای اطاعت کنیم، بی تأمل گفتند ما ایرانی هستیم و از ایران اطاعت خواهیم کرد. سخنان کُرد فرهیخته ای که ارتباطات گسترده ای در منطقه دارد. نشان از درستی در انتخاب رویکرد این پژوهش دارد.

• در حالات شهید احمد متوسلیان که هم در مصاف با ضدانقلاب در غرب کشور و هم در مصاف با نیروهای عراقی، از گول خوردن و در دام منافع بیگانه افتادن دشمن متأسف بوده است و در نهایت به آرزویش در مصاف با شقی ترین دشمنان اسلام (صهیونیستها) رسید؟! همین حالت را با شدت و ضعف در اکثر فرماندهان نظامی و مسئولین سیاسی ایران می توان یافت، در طول تدوین کتاب و در بحث و نظر خواهی هیچ فرماندهی را ندیدم که ضدانقلاب را گول خورده نداند و یا کُرد را مسلمان و هموطن ذکر نکند و بر آلام اکراد در طول تاریخ متأسف نباشد، با هر کس صحبت کردم، خود را خادم ملت ایران و تلاشش را برای حفظ امنیت مردمان کُرد جهت تحقق توسعه اقتصادی و فرهنگی جوانان کُرد ذکر کرد. جای تعجب نیست اگر به

همکاری جوانان کرد که عنوان پیشمرگ داشتند را با نیروهای انقلابی ، توجه داشته باشیم .

با همه تفاضیلی که صورت گرفت ، قیاسی کوتاه ولی گویا مطلب را روشنتر خواهد کرد ؛ آغاز جنبش های کردی از کشور ترکیه و در تقابل با آسیمیلیسیون نژادی بوده است ، ترک ها برای تسلط نژادی خود بارها اقدام به سیاست زمین سوخته و قتل عام اکراد کرده اند که در بطن خود انگیزه ای مضاعف برای مردمان کرد در تقویت جنبش های کردی داده است و هر بار قوی تر از گذشته ظهور کرده اند که نمونه آخر و قدرتمند آن حزب پ.ک.ک به رهبری عبدا... اوجالان (آپو) است .

در کشور عراق از همان آغاز استقلال جنبش های کردی در اثبات هویت خود در مقابل اعراب دست به اقدام زدند و در همه ادوار مبارزاتی با سیاست تعریب و نسل کشی مواجه بوده اند که نهایت آن را با قربانی کردن ۵ هزار کشته در حلبچه (اسفند ۱۳۶۶ه.ش) می توان ذکر کرد . اقدامی که نشان می دهد ملتی مورد هدف قرار گرفته است و در هر برهه ای با انگیزه تر از گذشته به مبارزه ادامه داده و جنبش های خود را تقویت کرده است .

در ایران ، در هیچ زمانی و حکومتی سیاست های مشابه آنچه در ترکیه و عراق روی داده ، اتفاق نیفتاده است . چون هیچ زمینه ای برای این کار در دست حکومت وجود نداشت و دولت ها در مصاف با جنبش های کردی نگرانی مردمی نداشته اند ، اگر رد پای مردم در کار بوده ، مربوط به سیاست های غلط حکومت ها بوده و هیچ وقت به رویارویی حاکمیت با مردم نینجامیده است . پیروزی انقلاب اسلامی در ایران نوید بخش رهایی همه اقوام از استبداد داخلی و استعمار خارجی توامان بود و هست و مردم کرد در همراهی با نیروهای انقلابی و طرد ضدانقلاب (جنبش های وابسته) آن را

به اثبات رساندند ، وقتی ندای رهبر انقلاب که فرمود «ما در کردستان با کفر می جنگیم نه با کرد» بر حقانیت شعار اعلامی و بر وابستگی جنبش های کردی پی بردند .

پی نوشتها :

- ۱- دادبه ، دکتر اصغر ؛ ۱۳۸۹ روزنامه اطلاعات .
- ۲- سلیمانی ، حسن ؛ ماهنامه پژوهش نما ، شماره ۸۴ سال ۱۳۸۹ .
- ۳- تافلر ، الون و هایدی ، ترجمه : رضا امیر خیمي ، چ ۱۳۹۰ .
- ۴- بهزاد ، حسین / بابایی ، گل علی ؛ همپای صاعقه ، ص ۳۶ چ ۱۳۸۶ .
- ۵- بیلینس ، جان / اسمیت ، استیو ؛ جهانی شدن سیاست ، ترجمه : راه چمنی و دیگران ، جلد ۲ صص ۱۰۴۰ ، ۱۰۳۹ چ ۱۳۸۳ .